

VALOAREA ȘTIINȚIFICĂ ȘI CULTURALĂ A UNEI OPERE

Scientific or cultural value of a work

Conf. Dr. G.G. Constandache

Universitatea „Politehnica“, București

Motto: „Pentru a fi **un om** trebuie să știi a-ți pune întrebările primordiale.“

(Jeanne Hersch)

Educația și medicina sunt alăturate, colaborează permanent în viața omului și în cultura societății. Ambele discipline cercetează influența societății în percepția corpului și patologiei lui, urmărind raportul științei și practicii medicale în societate. Analiza concretă a distanței în evoluția dintre normal și patologic, dintre sănătate și boală, oferă instrumente de cunoaștere pentru reducerea cauzelor sociale ale patologiei și ameliorarea eficienței sistemelor educaționale și sanitare naționale. Educația are în vedere, îndeosebi, procesul de formare a personalității individuale prin integrare socială și transmitere culturală.

În acest sens, un bun exemplu găsim în opera Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan, reputat medic neurolog și psihiatru, care a salvat multe minți de la rătăcire și a publicat lucrări numeroase de interes științific și filosofic-cultural.

Semnificația titlului nostru apare, de exemplu, din precizarea diagonalei dintre două lucrări diferite: *Somnul rațiunii* (2001) și *Note asupra metafizicii lui Maurice Careme* (2003, în franceză). Astfel, având bunacuvința a celor cu adevărat civilizați prin și în cultură, știe să asculte pe celălalt și să țină seama de argumentele lui. Cartea menționată din 2003 este un reușit studiu comparativ între opera poetică a lui Maurice Careme și esul *Inteligența materiei*. În acest studiu, Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan formulează considerații de ordin științific și filosofic destinate să exprime în alți termeni lumea resimțită de poet... (M.C.).

Amintesc precizarea prof. Jeanne Hersch din motto, dar țin să-l avertizez pe cititor: nu-l poți

înțelege pe un filosof decât când ai reușit să gândești împreună cu el... Oare cum putem gândi împreună cu Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan? Un exercițiu ar putea fi să-l punem să răspundă la **Chestionarul filosofic** din lucrarea *Despre conștiința filosofică*, de Lucian Blaga.

Redăm pe scurt chestionarul blagian despre:

1. Autentica trezire
2. Autonomia filosofică
3. Aria și zarea concepției
4. Inovație metodologică și imaginarea unei lumi
5. Dimensiunile viziunii
6. Reziduri nefilosofice
7. Accentul transcendental
8. Motive filosofice incluse
9. Elanul de sistematizare
10. Categoria de stil...

În lucrarea sa, Lucian Blaga a oferit următoarele CRITERII ale APRECIERII pentru orice operă, respectiv gânditor din domeniul filosofiei. Vom încerca un experiment mental cu răspunsuri la aceste criterii din partea **Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan folosind lucrarea sa cea mai cunoscută, *Inteligența materiei*.**

1. În ce măsură gânditorul a cărui operă este luată în considerație încearcă somnolența noastră spirituală ca o autentică **trezire**

În acest sens, ne reține atenția un fragment din **introducerea** autorului. Sintagma „**intelligență a materiei**“ înnobila Universul cu o proprietate pe care știința oficială, ca și cenzura ideologică de la noi, o negau cu încreșenare“ (p. 13).

2. Cum și-a asigurat gânditorul **autonomia** filosofică față de știință și artă în raport cu alte domenii

ale activității spirituale? Amintim unul dintre conceptele centrale:

Rațiunea care trebuie să motiveze gândirea și întreaga acțiune umană trebuie să fie trăirea în acord cu Legea. A trăi în acord cu **Legea** înseamnă a statua prin comportamentul nostru o serie de raporturi armonioase între noi și Univers, între noi și semenii, în propria noastră ființă (p. 403).

3. Care este **aria** (sfera) și **zarea** interioară (conținutul problematicii sale)? Folosim un fragment edificator:

Originea materiei vii ca structură dotată cu o anumită formă de funcționalitate include în sine în mod implicit și **informația**. Distingem, deci, la orice nivel de organizare a materiei un substrat material – substanța din structura sa – un aspect funcțional sau energetic și un aspect informațional de care depind originea și funcționarea sa (p. 44).

De altfel, la baza Universului există o inteligență organizatoare și coordonatoare prezentă în primul *logos* sau în informația primordială (p. 446). Autorul discutat spune deseori: „Ceea ce gândim, acel ceva devenim!”

4. În ce măsură reculează în sfera prealabilului, ce **inovații** metodologice aduce și în ce măsură este el autor al unei lumi? Reținem un fragment edificator:

Autorelaxarea presupune un fenomen de bio-feedback. Cenzura noastră conștientă se întoarce asupra sa însăși, surprinzându-se în postura unui moment în care, prin concentrare, caută s-o orienteze spre starea de relaxare... Simpla comutare a atenției pe lumea noastră interioară impune aproape instantaneu un alt ritm respirator, decât cel pe care îl avem dacă, stând în aceeași poziție, lăsăm atenția liberă... În acest mod, rezolvăm condiția de liniște, pe care cu toții ne închipuim că ar trebui să o avem (p. 420).

5. Ce dimensiuni are **viziunea** sa filosofică?

Aceste dimensiuni transpar în conceptul său despre Ființă. Ființa autentică, esențială, este aceea care corespunde dimensiunii invizibile, modelatoare a realității manifeste... Expresia acestei dimensiuni arhetipale în noi este Sinele... **Sinele** este reflectarea Universului (p. 417) în noi; este mesagerul Inteligenței cosmice, plecat din acel ipotetic început și finalizat în ființa noastră (p. 396). Adică, ceea ce a fost numit Dumnezeu există (p. 87). În Școala de la Princeton a fost numit Conștiința Cosmică. Fizica modernă l-a mai numit **Mind of Universe**. Dar Jung îi conferă Cunoaștere absolută... (p. 87).

6. Ce **reziduuri** științifice, mitice și magice cuprinde gândirea autorului cercetat?

Reținem următoarea cugetare: dacă subconștientul este considerat antecamera conștiinței, zona în care „fermentează” ideile sau sediul pregândirii, atunci acesta trebuie să fie și nivelul la care este generat câmpul energetic purtător de informație. Acest prelimbaj ar constitui, în concepția noastră, **limbajul universal** nemediat de cuvinte și accesibil tuturor ființelor – de la celulele izolate și plante până la om (p. 131). Gândirea fără cuvinte ar putea fi, deci, văzută ca un câmp purtător de informație mentală, care precede cuvântul...

7. Pe ce elemente pune gânditorul **accentul** transcendent?

Există două surse esențiale prin care accedem la Adevărul despre noi: una **experiențială** și o alta **revelată** (p. 362).

Mai precis, adaugă Acad. Constantin Bălăceanu Stolnici în **Cuvânt înainte** la „Somnul rațiunii”: „Din paginile cărții rezultă că secretul ființei umane, posibilitățile perfecționării și eliberării ei de sub presiunea factorilor nocivi, care o apasă, nu pot fi în imanent, ci numai în **transcendent** (p. 8).

8. Ce **motive** filosofice cuprinde gândirea sa și cum a izbutit să le asimileze?

Iată o formulare sintetică în acest sens. Religiile, sistemele sociale, sistemele ideologice, organizarea concretă a societății trebuie să rezoneze cu legile biologiei și ale Universului. Tocmai acest dezacord între Sinele său autentic și realitatea pe care și-a creat-o a condus omenirea la impasul de azi. Criza în care se află este în primul rând de ordin spiritual, moral (p. 322).

9. Ce forme ia în gândirea sa **elanul** de sistematizare? Amintim un fragment caracteristic.

În sine, omul este o ființă firavă, care nu se poate ajuta singur. Pentru a reuși este nevoie să se conecteze la o sursă de forță mai puternică decât el. Și forța de mărime infinită este cea a Universului, iar singura modalitate de a se conecta la Univers, de a beneficia de forța sa incomensurabilă o constituie stabilirea de raporturi armonice cu acesta (p. 438). În cuvinte puține, în concepția autorului: unde este gândul acolo este energia...

10. Cum se integrează gânditorul într-un **stil**? (Lucian Blaga)

Iată o exprimare elocventă: **Nu** poate exista sănătate, dezvoltare și funcționare optimă, fără să existe o **armonie** funcțională între conștientul,

inconștientul nostru, între funcțiile noastre interne, între noi și semenii, între noi și Cosmos. Toate aceste verigi sunt strâns legate și interdependente (p. 436).

Reținem un mod de exprimare corespunzând **stilului de gândire**, de cugetare al autorului: „*Orice relație din univers nu poate funcționa decât pe principiul reciprocității, al armoniei*“ (p. 207, „Somnul rațiunii“).

În general, circumstanțiala condițională arată o condiție de care depinde realizarea acțiunii din propoziția regentă. La autorul în discuție propoziția condițională exprimă nu doar acțiunea ca dorită (normală) sau ca eventuală, ci mai ales ca excepție, deosebire. După cum scria Lucian Blaga, „*Oricând ai dori, oricât ai vrea, nu poți să-ți muți inima dintr-o parte în alta a corpului*“ (p. 78, G.G. Constandache, „Povestea aforismelor“, 2004).

Oricum, propoziția condițională este expresia raportului de cauzalitate, care formează cheia de boltă a oricărui edificiu științific. Cum spune Nicolae Iorga, „*Legea este raportul care se arată nouă ca fiind armonia prin care se țin lumile în ființă*“.

Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan, trăind cu tricolorul în suflet, n-a suferit vreodată din modestia de a fi român. Prin opera sa a adus România în Europa și Europa în România, fiind astfel român și european deopotrivă. De altfel, autorul aniversat stăpânește confortabil atât cultura occidentală, cât și pe cea orientală (Stela Maria Ivaneș, cuvânt înainte la vol. 2 din lucrarea „În căutarea sensului pierdut“).

Domnia sa lasă umanității o **moștenire** pe care o descoperim mereu mai bogată prin realizarea deplină a lucrului bine chibzuit cu credință. Slujind omul din om, Dr. Dumitru Constantin Dulcan ne-a dat măsura îndrăznelii omului, a capacității sale de a sfida curajos și învingător vremea. Ne-a învățat prin **sănătate** să descoperim Frumosul, Adevărul și Binele din noi și să le apărăm, să le oferim generos...

IDEI MAJORE

De la debutul cu *Inteligența materiei* (1981) și până la sinteza memorialistică „În căutarea sensului pierdut“ (2008) pot fi remarcate numeroase contribuții substanțiale în alte lucrări de factură variată. Luăm în considerație bibliografia dată de autor la sinteza memorialistică în două volume. Fiecare titlu este sugestiv și îl vom păstra în text.

a) Autorul are o obsesie remarcabilă într-o întrebare: *Omule, cine ești și unde vrei să ajungi?* (p. 11, „Somnul rațiunii“, 2001).

Afectivitatea și rațiunea, deși prezente în mai mică măsură – la alte ființe, au constituit atributele care l-au înnobilit pe om. Totuși, urâtul ne invadează peste tot, ne pătrunde în casă, în suflet, în carne și ne urează bun venit în mileniul trei (p. 207). Este inacceptabil ca ființa, care se laudă că l-a descoperit pe Dumnezeu, să rămână doar un animal dotat cu inteligență, gata să-și suprime semenii pentru orgolii, interese meschine sau plăcere.

b) Ce caută savantul medic în lumea unui poet de limbă franceză: idei despre dimensiunea sacră a vieții, sentimentul existenței și sensul ființei umane? De exemplu, căutarea lui Dumnezeu nu are drept scop să ne plângem și să-i adresăm rugăminți, ci să-l slujim (p. 17). Prin imboldul Sacralului descoperim Sinele, ființa esențială, propriul nostru adevăr, acela al existenței, în interiorul căreia avem marca finalității și acțiunii, simbolul și realitatea. Fragment din *Notes sur la metaphysique de Maurice Careme* (2002).

c) Autorul discutat subliniază că noi vedem o lume care, în ciuda aparentei fragmentări și permanentei schimbări și transformări, ni se pare a fi continuă și statică (p. 203). Existența tuturor ființelor implică elaborări de conduite, dincolo de instincte, în fața circumstanțelor neprevăzute de specie. Omul se distinge prin extensia câmpului conștiinței sale și prin capacitatea de a elabora prin învățare, noi programe, dincolo de tiparele fixe ale naturii. Viața este ceea ce gândim noi despre ea, modul cum o conștientizăm, cum o evaluăm în cursul vieții psihice. Este nevoie nu numai de o simplă mutație în conștiință, ci de o știință cu conștiință, recurgând la spiritualitate în ceea ce are ea mai nobil în istoria culturii. Din *Conștiință și cunoaștere*, în vol. *Oglinda conștiinței*, coord. G.G. Constandache, 2003.

d) Autorul studiat își pune întrebarea: este omul o ființă fericită? Și răspunde: nefericirea lumii nu vine din zbaterea (p. 2) de **a avea și a fi**, ci din dorința excesivă de a avea mai mult decât trebuie și de a fi în postura de a-și impune prin forță voința asupra celorlalți. Pe scurt, în ciuda evoluției noastre științifice și tehnologice, biologicul continuă să domine umanul, spiritul. Fiecare gând, fiecare sentiment lasă o semnătură, o urmă biochimică cu ecou asupra tuturor celulelor noastre influențându-le în funcție de coloratura lor pozitivă sau negativă (p. 9). Omul trebuie să se regăsească pe sine ca sens, ca pace, ca șansă de supraviețuire... Despre *Gândirea omului modern* în vol. coord. de G.G. Constandache, „Filosofia lui BA“ (2007).

e) Autorul se întreabă, firesc, ce element comun a determinat eșecul tuturor modelelor sociale ima-

ginate de-a lungul istoriei. Și oferă un răspuns la interogativ: ce societate poate funcționa perfect cu oameni imperfecti? Cu alte cuvinte, toate sistemele sociale poartă în funcționalitatea lor amprenta și a celor care le conduc și a celor care sunt conduși... În concluzie, omul modern în mod paradoxal s-a urcat în cosmos, dar nu poate coborî în sine pentru a-și rezolva conflictele intrapsihice din propriul său univers, care constituie sursa tuturor conflictelor sale cu lumea, a tuturor frustrărilor, a neîmplinirilor și a nefericirilor. Fragment din *Creierul și noua spiritualitate*, vol. II, *În căutarea sensului pierdut*, (2008).

f) Autorul reflectează asupra antitezei dintre gândirea începuturilor civilizației umane și la cea actuală pentru a sublinia limitele medicinei moderne. Subliniază importanța ideii de inteligență, de conștiință extinsă la nivelul întregului Univers (p. 67). Pledează pentru psihologia transpersonală și medicina holistică, pentru credință și rugăciune. Pe scurt, influențăm prin gândirea noastră și prin credințele sau convingerile noastre, atât semenii noștri, cât și Universul. Despre „Medicină de la etnoiatricie la știință”, în vol. *Destinul în filosofie, știință și artă* (2012), coord. G.G. Constandache.

ÎNCHEIERE

Psihiatria ca disciplină medicală se ocupă de fenomenele și tulburările vieții psihice umane. Acestea sunt studiate în relație cu percepția, gândirea, afectivitatea, experiența timpului, conștiința și personalitatea. Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan subliniază că, astăzi, psihiatria a pătruns în inima realităților sociale; în plus, a lărgit mult domeniul cercetărilor și activităților în corelație cu medicina și științele sociale. Simptomele în psihiatrie sunt de fapt **semne**: ele corespund *experiențelor*

trăite și pot fi descifrate numai dacă se sesizează în interior, în subiectivitatea pacienților, ascultându-i prin participare autentică și încercând stabilirea unei relații personale cu ei. Cunoașterea psihiatrică nu face progrese însemnate decât prin întâlnirile reușite dintre medic și pacient...

Orice relație din Univers nu poate funcționa decât pe principiul reciprocității, al armoniei, consideră îndreptățit Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan. Structurile instituționale au o caracteristică specială: simbolismul. Nu există contradicție între cultură și biologie, deoarece cultura este forma pe care o ia biologia (John R. Searle). Pe scurt, structurile instituționale, inclusiv educația, există numai în virtutea acordului uman, care presupune în mod esențial, capacitatea de simbolizare și comunicare. Comunicarea noastră se situează în contextul încercărilor de a răspunde la întrebarea: în ce fel aparțin laolaltă realitatea mentală, lumea conștiinței, intenționalitatea și alte fenomene mentale, unui Univers alcătuit integral din particule fizice plasate în câmpuri de forță?

Benefic pentru sănătatea noastră ca și pentru orice altă realizare este sentimentul, starea de „bien être”, de calm, de fericire, de recunoștință, pentru că existăm, chiar dacă în jurul nostru este deplin război. Starea sufletească de bună dispoziție este strict necesară pentru că avem nevoie de chimia sa favorabilă scopului propus (Prof. Dr. Dumitru Constantin Dulcan).

Pentru a fi sănătoși și a avea o viață lungă, împlinită este necesar ca această trăire pozitivă să o avem în permanență ca obiectiv.

Notă: citatele la care nu se menționează decât pagina se regăsesc la „Inteligența materiei”

Ed. a II-a, 2009, Cluj-Napoca, EIKON

BIBLIOGRAFIE

1. **Dumitru Constantin Dulcan**, Somul rațiunii, 2001, Ed. Sinopsis
2. **Dumitru Constantin Dulcan**, În căutarea sensului pierdut, 2 vol., 2008, Cluj-Napoca, EIKON
3. **G.G. Constandache**, Povestea aforismelor, 2004, Soc. Business Press
4. **Nicolae Iorga**, Cugetări, 1968, Ed. Albatros, București
5. **John R. Searle**, Realitatea ca proiect social, 2000, Polirom